

MAK 524 *Modal Analiz*

I. Ödev Çözümleri

Burak ER

13 Aralık 2013

Hareket Denklemlerinin Çıkarılması

Taşıt gövdesi kinematik analizi

Hareket denklemlerinin çıkarılması için taşıtin iki eksende de yaptığı dönmenin tarif edilmesi gereklidir. Küçük açılar için dönmenin sırasının değişebileceği bilindiğinden; dönme hareketi ard arda dönme matrisleri ile ifade edilirse bu matrislerin çarpımı sırası değiştirilebilir. Bu nedenle:

$$\begin{aligned} [\mathbf{A}] &= [\mathbf{A}]_x [\mathbf{A}]_y \\ [\mathbf{A}] &= [\mathbf{A}]_y [\mathbf{A}]_x \end{aligned}$$

yazılabilir. Burada

$$\begin{aligned} [\mathbf{A}]_x &= \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & \cos(\phi) & -\sin(\phi) \\ 0 & \sin(\phi) & \cos(\phi) \end{bmatrix} \\ [\mathbf{A}]_x &= \begin{bmatrix} \cos(\theta) & 0 & \sin(\theta) \\ 0 & 1 & 0 \\ -\sin(\theta) & 0 & \cos(\theta) \end{bmatrix} \end{aligned}$$

küçük açılar için transformasyon matrisleri

$$\begin{aligned} [\mathbf{A}]_x &= \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & -\phi \\ 0 & \phi & \phi \end{bmatrix} \\ [\mathbf{A}]_x &= \begin{bmatrix} 1 & 0 & \theta \\ 0 & 1 & 0 \\ -\theta & 0 & 1 \end{bmatrix} \end{aligned}$$

olur. Küçük açılar için $\phi \theta \approx 0$ alınırsa taşıt gövdesindeki noktaların sabit takıma transformasyonlarının matrisi

$$[\mathbf{A}] = \begin{bmatrix} 1 & 0 & \theta \\ 0 & 1 & -\phi \\ -\theta & \phi & 1 \end{bmatrix}$$

taşıt üzerindeki herhangi bir noktanın konumu sabit takımda

$$\mathbf{r} = \mathbf{R} + [\mathbf{A}] \bar{\mathbf{u}}$$

$$\mathbf{r} = z \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 1 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} 1 & 0 & \theta \\ 0 & 1 & -\phi \\ -\theta & \phi & 1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \bar{u}_x \\ \bar{u}_y \\ 0 \end{bmatrix}$$

yazılabilir. Burada sabit takım ile araca gömülü takım başlangıçta çakışık alınmıştır.

Araç üzerindeki süspansiyon bağlantı noktalarının yer değiştirmeleri bulunmak istenirse:

1 numaralı bağlantı noktasının son konumu:

$$\begin{aligned}\mathbf{r}_1 &= z \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 1 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} 1 & 0 & \theta \\ 0 & 1 & -\phi \\ -\theta & \phi & 1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \bar{u}_x \\ \bar{u}_y \\ 0 \end{bmatrix} \\ &= \begin{bmatrix} \bar{u}_x \\ \bar{u}_y \\ z + \phi \bar{u}_y - \theta \bar{u}_x \end{bmatrix}\end{aligned}$$

aynı şekilde diğer yaylar için:

$$\begin{aligned}\mathbf{r}_2 &= z \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 1 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} 1 & 0 & \theta \\ 0 & 1 & -\phi \\ -\theta & \phi & 1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} -\bar{u}_x \\ \bar{u}_y \\ 0 \end{bmatrix} \\ &= \begin{bmatrix} -\bar{u}_x \\ \bar{u}_y \\ z + \phi \bar{u}_y + \theta \bar{u}_x \end{bmatrix} \\ \mathbf{r}_3 &= z \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 1 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} 1 & 0 & \theta \\ 0 & 1 & -\phi \\ -\theta & \phi & 1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} -\bar{u}_x \\ -\bar{u}_y \\ 0 \end{bmatrix} \\ &= \begin{bmatrix} -\bar{u}_x \\ -\bar{u}_y \\ z - \phi \bar{u}_y + \theta \bar{u}_x \end{bmatrix} \\ \mathbf{r}_4 &= z \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 1 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} 1 & 0 & \theta \\ 0 & 1 & -\phi \\ -\theta & \phi & 1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \bar{u}_x \\ -\bar{u}_y \\ 0 \end{bmatrix} \\ &= \begin{bmatrix} \bar{u}_x \\ -\bar{u}_y \\ z - \phi \bar{u}_y - \theta \bar{u}_x \end{bmatrix}\end{aligned}$$

Dolayısıyla her bir noktanın deplasmanları

$$\begin{aligned}\mathbf{u}_1 &= \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ z + \phi \bar{u}_y - \theta \bar{u}_x \end{bmatrix} & \mathbf{u}_2 &= \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ z + \phi \bar{u}_y + \theta \bar{u}_x \end{bmatrix} \\ \mathbf{u}_3 &= \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ z - \phi \bar{u}_y + \theta \bar{u}_x \end{bmatrix} & \mathbf{u}_4 &= \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ z - \phi \bar{u}_y - \theta \bar{u}_x \end{bmatrix}\end{aligned}$$

bulunur. Yalnızca z bileşenleri alırsak deplasmanlar

$$\begin{aligned} u_1 &= z + \phi \bar{u}_y - \theta \bar{u}_x \\ u_2 &= z + \phi \bar{u}_y + \theta \bar{u}_x \\ u_3 &= z - \phi \bar{u}_y + \theta \bar{u}_x \\ u_4 &= z - \phi \bar{u}_y - \theta \bar{u}_x \end{aligned} \quad (1)$$

bulunur. Her iki tarafı zamana göre türeterek bu deplasmanların hızları da aşağıdaki gibi elde edilir.

$$\begin{aligned} \dot{u}_1 &= \dot{z} + \dot{\phi} \bar{u}_y - \dot{\theta} \bar{u}_x \\ \dot{u}_2 &= \dot{z} + \dot{\phi} \bar{u}_y + \dot{\theta} \bar{u}_x \\ \dot{u}_3 &= \dot{z} - \dot{\phi} \bar{u}_y + \dot{\theta} \bar{u}_x \\ \dot{u}_4 &= \dot{z} - \dot{\phi} \bar{u}_y - \dot{\theta} \bar{u}_x \end{aligned} \quad (2)$$

Hareket denklemleri için gerekli lokal takımada taşıt açısal hızının skew-symmetric ifadesi:

$$\tilde{\omega} = \mathbf{A}^T \dot{\mathbf{A}}$$

buradan, küçük açıların çarpımların sıfır kabul edilmesiyle lokal takımada açısal hız

$$\bar{\omega} = \begin{bmatrix} \dot{\phi} \\ \dot{\theta} \\ 0 \end{bmatrix}$$

bulunur. Aynı şekilde açısal hız

$$\bar{\alpha} = \begin{bmatrix} \ddot{\phi} \\ \ddot{\theta} \\ 0 \end{bmatrix}$$

olarak elde edilir.

Taşıt kinetik analizi

Taşıt hareketi 7 adet bağımsız hareket denklemleri ile incelenebilir. Bunlar taşıt gövdesinin 2 adet dönmeye, 1 adet ötelenmeye, 4 adet lastiğin ötelenmeye hareket denklemleridir. Bunlar;

Taşıt dönmeye ve ötelenmeye hareket denklemi:

$$\sum_{i=0}^n \bar{\mathbf{M}} = \bar{\mathbf{I}} \dot{\bar{\omega}} - \bar{\omega} \times \bar{\mathbf{I}} \bar{\omega}$$

$$\sum_{i=0}^n F_z = m \ddot{z}$$

Tekerlek ötelenme hareket denklemleri:

$$\begin{aligned}\sum_{i=0}^n F_{t1} &= m\ddot{u}_{t1} \\ \sum_{i=0}^n F_{t2} &= m\ddot{u}_{t2} \\ \sum_{i=0}^n F_{t3} &= m\ddot{u}_{t3} \\ \sum_{i=0}^n F_{t4} &= m\ddot{u}_{t4}\end{aligned}$$

Sistemdeki tüm kuvvetler

$$\begin{aligned}F_1 &= -k(z + \phi\bar{u}_y - \theta\bar{u}_x - u_{t1}) - b(\dot{z} + \dot{\phi}\bar{u}_y - \dot{\theta}\bar{u}_x - \dot{u}_{t1}) \\ F_2 &= -k(z + \phi\bar{u}_y + \theta\bar{u}_x - u_{t2}) - b(\dot{z} + \dot{\phi}\bar{u}_y + \dot{\theta}\bar{u}_x - \dot{u}_{t2}) \\ F_3 &= -k(z - \phi\bar{u}_y + \theta\bar{u}_x - u_{t3}) - b(\dot{z} - \dot{\phi}\bar{u}_y + \dot{\theta}\bar{u}_x - \dot{u}_{t3}) \\ F_4 &= -k(z - \phi\bar{u}_y - \theta\bar{u}_x - u_{t4}) - b(\dot{z} - \dot{\phi}\bar{u}_y - \dot{\theta}\bar{u}_x - \dot{u}_{t4}) \\ F_{t1} &= k(z + \phi\bar{u}_y - \theta\bar{u}_x - u_{t1}) + b(\dot{z} + \dot{\phi}\bar{u}_y - \dot{\theta}\bar{u}_x - \dot{u}_{t1}) - k_t(u_{t1} - z_{r1}) \\ F_{t2} &= k(z + \phi\bar{u}_y + \theta\bar{u}_x - u_{t2}) + b(\dot{z} + \dot{\phi}\bar{u}_y + \dot{\theta}\bar{u}_x - \dot{u}_{t2}) - k_t(u_{t2} - z_{r2}) \\ F_{t3} &= k(z - \phi\bar{u}_y + \theta\bar{u}_x - u_{t3}) + b(\dot{z} - \dot{\phi}\bar{u}_y + \dot{\theta}\bar{u}_x - \dot{u}_{t3}) - k_t(u_{t3} - z_{r3}) \\ F_{t4} &= k(z - \phi\bar{u}_y - \theta\bar{u}_x - u_{t4}) + b(\dot{z} - \dot{\phi}\bar{u}_y - \dot{\theta}\bar{u}_x - \dot{u}_{t4}) - k_t(u_{t4} - z_{r4})\end{aligned}$$

F_1 , F_2 , F_3 , F_4 kuvvetlerinin momentleri ve onların araç koordinat takımındaki ifadeleri, moment alırken aracın dönmesi ihmali edilirse(küçük açılar için):

$$\begin{aligned}\mathbf{M}_1 &= \begin{bmatrix} \bar{u}_y \left(k(u_{t1} - z - \phi\bar{u}_y + \theta\bar{u}_x) + b(\dot{u}_{t1} - \dot{z} - \dot{\phi}\bar{u}_y + \dot{\theta}\bar{u}_x) \right) \\ -\bar{u}_x \left(k(u_{t1} - z - \phi\bar{u}_y + \theta\bar{u}_x) + b(\dot{u}_{t1} - \dot{z} - \dot{\phi}\bar{u}_y + \dot{\theta}\bar{u}_x) \right) \\ 0 \end{bmatrix} \\ \mathbf{M}_2 &= \begin{bmatrix} -\bar{u}_y \left(k(z - u_{t2} + \phi\bar{u}_y + \theta\bar{u}_x) + b(\dot{z} - \dot{u}_{t2} + \dot{\phi}\bar{u}_y + \dot{\theta}\bar{u}_x) \right) \\ -\bar{u}_x \left(k(z - u_{t2} + \phi\bar{u}_y + \theta\bar{u}_x) + b(\dot{z} - \dot{u}_{t2} + \dot{\phi}\bar{u}_y + \dot{\theta}\bar{u}_x) \right) \\ 0 \end{bmatrix}\end{aligned}$$

$$\mathbf{M}_3 = \begin{bmatrix} -\bar{u}_y \left(k(u_{t3} - z + \phi \bar{u}_y - \theta \bar{u}_x) + b(\dot{u}_{t3} - \dot{z} + \dot{\phi} \bar{u}_y - \dot{\theta} \bar{u}_x) \right) \\ \bar{u}_x \left(k(u_{t3} - z + \phi \bar{u}_y - \theta \bar{u}_x) + b(\dot{u}_{t3} - \dot{z} + \dot{\phi} \bar{u}_y - \dot{\theta} \bar{u}_x) \right) \\ 0 \end{bmatrix}$$

$$\mathbf{M}_4 = \begin{bmatrix} -\bar{u}_y \left(k(u_{t4} - z + \phi \bar{u}_y + \theta \bar{u}_x) + b(\dot{u}_{t4} - \dot{z} + \dot{\phi} \bar{u}_y + \dot{\theta} \bar{u}_x) \right) \\ -\bar{u}_x \left(k(u_{t4} - z + \phi \bar{u}_y + \theta \bar{u}_x) + b(\dot{u}_{t4} - \dot{z} + \dot{\phi} \bar{u}_y + \dot{\theta} \bar{u}_x) \right) \\ 0 \end{bmatrix}$$

Tüm kuvvetler hareket denklemlerine konur ve denklemler $\mathbf{M}\ddot{\mathbf{x}} + \mathbf{B}\dot{\mathbf{x}} + \mathbf{K}\mathbf{x} = \mathbf{F}$ formunda Yazılırsa,

$$\mathbf{M} = \begin{bmatrix} m & 0 & \dots & & 0 \\ & I_{xx} & 0 & \dots & \vdots \\ & & I_{yy} & 0 & \dots \\ & & & m_{t1} & 0 \\ & & & & \vdots \\ & & & & m_{t2} \\ & & & & 0 \\ & & & & \vdots \\ & & & & m_{t3} \\ & & & & 0 \\ & & & & \vdots \\ & & & & m_{t4} \end{bmatrix}$$

$$\mathbf{B} = \begin{bmatrix} 4b & 0 & 0 & -b & -b & -b & -b \\ 0 & 4b\bar{u}_y^2 & 0 & -b\bar{u}_y & -b\bar{u}_y & b\bar{u}_y & b\bar{u}_y \\ 0 & 0 & 4b\bar{u}_x^2 & b\bar{u}_x & -b\bar{u}_x & -b\bar{u}_x & b\bar{u}_x \\ -b & -b\bar{u}_y & b\bar{u}_x & b & 0 & 0 & 0 \\ -b & -b\bar{u}_y & -b\bar{u}_x & 0 & b & 0 & 0 \\ -b & b\bar{u}_y & -b\bar{u}_x & 0 & 0 & b & 0 \\ -b & b\bar{u}_y & b\bar{u}_x & 0 & 0 & 0 & b \end{bmatrix}$$

$$\mathbf{K} = \begin{bmatrix} 4k & 0 & 0 & -k & -k & -k & -k \\ 0 & 4k\bar{u}_y^2 & 0 & k\bar{u}_y & k\bar{u}_y & -k\bar{u}_y & -k\bar{u}_y \\ 0 & 0 & 4k\bar{u}_x^2 & k\bar{u}_x & -k\bar{u}_x & -k\bar{u}_x & k\bar{u}_x \\ -k & -k\bar{u}_y & k\bar{u}_x & k + k_t & 0 & 0 & 0 \\ -k & -k\bar{u}_y & -k\bar{u}_x & 0 & k + k_t & 0 & 0 \\ -k & k\bar{u}_y & -k\bar{u}_x & 0 & 0 & k + k_t & 0 \\ -k & k\bar{u}_y & k\bar{u}_x & 0 & 0 & 0 & k + k_t \end{bmatrix}$$

$$\mathbf{F} = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \\ k_t z_{r1} \\ k_t z_{r2} \\ k_t z_{r3} \\ k_t z_{r4} \end{bmatrix}$$

bulunur. Verilen değerler $m = 1000kg$, $b = 16000\frac{Ns}{m}$, $k = 16000\frac{N}{m}$, $k_t = 160000\frac{N}{m}$ yerine konursa örnek taşıt için kütle, sönüüm ve katılık matrisleri:

$$\mathbf{M} = \begin{bmatrix} 1000 & 0 & \cdots & 0 \\ & 2300 & 0 & \cdots & \vdots \\ & & 5300 & 0 & \cdots & 0 \\ & & & 45 & 0 & \vdots \\ & & & & 45 & 0 \\ & & & & & 45 \end{bmatrix}$$

$$\mathbf{B} = \begin{bmatrix} 4000 & 0 & 0 & -1000 & -1000 & -1000 & -1000 \\ 0 & 16000 & 0 & -1000 & -1000 & 1000 & 1000 \\ 0 & 0 & 4000 & 2000 & -2000 & -2000 & 2000 \\ -1000 & -1000 & 2000 & 1000 & 0 & 0 & 0 \\ -1000 & -1000 & -2000 & 0 & 1000 & 0 & 0 \\ -1000 & 1000 & -2000 & 0 & 0 & 1000 & 0 \\ -1000 & 1000 & 2000 & 0 & 0 & 0 & 1000 \end{bmatrix}$$

$$\mathbf{K} = \begin{bmatrix} 64000 & 0 & 0 & -16000 & -16000 & -16000 & -16000 \\ 0 & 256000 & 0 & -16000 & -16000 & 16000 & 16000 \\ 0 & 0 & 64000 & 32000 & -32000 & -32000 & 32000 \\ -16000 & -16000 & 32000 & 176000 & 0 & 0 & 0 \\ -16000 & -16000 & -32000 & 0 & 176000 & 0 & 0 \\ -16000 & 16000 & -32000 & 0 & 0 & 176000 & 0 \\ -16000 & 16000 & 32000 & 0 & 0 & 0 & 176000 \end{bmatrix}$$

$$\mathbf{F} = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \\ 160000z_{r1} \\ 160000z_{r2} \\ 160000z_{r3} \\ 160000z_{r4} \end{bmatrix}$$

Cözümler

1. Sönümlü ve Sönümsüz hal için doğal frekansları ve titreşim modlarını bulunuz.

Kolaylaştırma açısından vizkoz sönüüm yapışal sönüüm olarak alınırsa, hareket denklemleri

$$\mathbf{M}\ddot{\mathbf{x}} + (\mathbf{K} + i\mathbf{B})\mathbf{x} = \mathbf{F}$$

olarak elde edilir.

Çok serbestlik dereceli sistem halinde özdeğer problemi

$$(\mathbf{M}^{-1}\mathbf{K}_c - \lambda^2) \mathbf{u} = \mathbf{0}$$

olarak ifade edilebilir.

Sönümsüz hal doğal frekansları:

Sönümsüz halde $\mathbf{B} = 0$ alınarak özdeğer problemi çözülürse, taşıt modeli için özdeğerler ve öz vektörler *Matlab* programı yardımıyla

$$\Omega = \begin{bmatrix} 7.6219 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 62.586 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 10.426 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 62.56 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 2.7705 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 62.539 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 62.574 \end{bmatrix}$$

$$\Psi = \begin{bmatrix} -0.98339 & 0.0083049 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0.98296 & 0.003659 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0.93958 & 0 & 0.0030935 \\ -0.090747 & -0.49998 & 0.091914 & -0.5 & -0.17117 & -0.5 & 0.5 \\ -0.090747 & -0.49998 & 0.091914 & -0.5 & 0.17117 & 0.5 & -0.5 \\ -0.090747 & -0.49998 & -0.091914 & 0.5 & 0.17117 & -0.5 & -0.5 \\ -0.090747 & -0.49998 & -0.091914 & 0.5 & -0.17117 & 0.5 & 0.5 \end{bmatrix}$$

Sönümlü hal doğal frekansları:

Sönüüm matrisi $\mathbf{B}$ modelde bulunan matris olarak alınıp $\mathbf{K}_c = \mathbf{K} + i\mathbf{B}$ olmak üzere özdeğer problemi yazılsırsa

$$\Omega = \begin{bmatrix} 7.6 + 0.22i & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 63.0 + 0.18i & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 10.0 + 0.32i & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 63.0 + 0.18i & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 2.8 + 0.041i & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 63.0 + 0.18i & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 63.0 + 0.18i \end{bmatrix}$$

$$\Psi_1 = \begin{bmatrix} 0.98 \\ 0 \\ 0 \\ 0.091 + 5.2 \cdot 10^{-3} i \end{bmatrix} \quad \Psi_2 = \begin{bmatrix} -8.3 \cdot 10^{-3} - 4.8 \cdot 10^{-4} i \\ 0 \\ 0 \\ 0.5 \\ 0.5 \\ 0.5 \\ 0.5 \end{bmatrix}$$

$$\Psi_3 = \begin{bmatrix} 0 \\ 0.98 \\ 0 \\ 0.092 + 5.4 \cdot 10^{-3} i \\ 0.092 + 5.4 \cdot 10^{-3} i \\ -0.092 - 5.4 \cdot 10^{-3} i \\ -0.092 - 5.4 \cdot 10^{-3} i \end{bmatrix} \quad \Psi_4 = \begin{bmatrix} 0 \\ 3.7 \cdot 10^{-3} + 2.1 \cdot 10^{-4} i \\ 0 \\ -0.5 - 8.9 \cdot 10^{-14} i \\ -0.5 - 5.9 \cdot 10^{-14} i \\ 0.5 + 1.4 \cdot 10^{-13} i \\ 0.5 \end{bmatrix}$$

$$\Psi_5 = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0.94 \\ -0.17 - 9.7 \cdot 10^{-3} i \\ 0.17 + 9.7 \cdot 10^{-3} i \\ 0.17 + 9.7 \cdot 10^{-3} i \\ -0.17 - 9.7 \cdot 10^{-3} i \end{bmatrix} \quad \Psi_6 = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ -3.1 \cdot 10^{-3} - 1.8 \cdot 10^{-4} i \\ -0.5 - 4.8 \cdot 10^{-14} i \\ 0.5 + 8.4 \cdot 10^{-14} i \\ 0.5 \\ -0.5 - 4.0 \cdot 10^{-14} i \end{bmatrix}$$

$$\Psi_7 = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \\ -0.5 - 2.2 \cdot 10^{-14} i \\ 0.5 \\ -0.5 + 1.3 \cdot 10^{-14} i \\ 0.5 + 8.5 \cdot 10^{-15} i \end{bmatrix}$$

Göründüğü üzere doğal frekanslar ve mod şekilleri sanal sayılar olarak bulunmuştur. Özdeğerler için sanal kısımlar sönüm miktarını ifade etmektedir.

2.Titreşim modlarının ortogonalilik şartlarını sağladığını gösteriniz.

Titreşim modlarının ortogonalilik şartını sağlaması için

$$\begin{aligned} \Psi_r^T \mathbf{M} \Psi_s &= \mathbf{0} & r \neq s \\ \Psi_r^T \mathbf{K} \Psi_s &= \mathbf{0} & r \neq s \end{aligned}$$

eşitliğini sağlaması gereklidir. Bu nedenle;

$$\begin{aligned} \Psi^T \mathbf{M} \Psi &= \mathbf{m} \\ \Psi^T \mathbf{K} \Psi &= \mathbf{k} \end{aligned}$$

ifadelerinde $\mathbf{m}$ ve $\mathbf{k}$ matrisleri diagonal olmalıdır. Hesaplamalar yapılmırsa,

Sönümsüz hal için

$$\bar{\mathbf{m}} = \begin{bmatrix} 988.0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 45.0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 2.2 \cdot 10^3 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 45.0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 4.7 \cdot 10^3 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 45.0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 45.0 \end{bmatrix}$$

$$\bar{\mathbf{k}} = \begin{bmatrix} 5.6 \cdot 10^4 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1.8 \cdot 10^5 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 2.4 \cdot 10^5 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1.8 \cdot 10^5 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 3.6 \cdot 10^4 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1.8 \cdot 10^5 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1.8 \cdot 10^5 \end{bmatrix}$$

diagonal matrisleri bulunur. Sönümsüz hal için modlar ortogonaldir denir.

Sönümlü hal için

$$\bar{\mathbf{m}} = \begin{bmatrix} 5.6 \cdot 10^4 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1.8 \cdot 10^5 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 2.4 \cdot 10^5 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1.8 \cdot 10^5 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 3.6 \cdot 10^4 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1.8 \cdot 10^5 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1.8 \cdot 10^5 \end{bmatrix}$$

$$\bar{\mathbf{k}} = \begin{bmatrix} 5.6 \cdot 10^4 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1.8 \cdot 10^5 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 2.4 \cdot 10^5 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1.8 \cdot 10^5 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 3.6 \cdot 10^4 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1.8 \cdot 10^5 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1.8 \cdot 10^5 \end{bmatrix}$$

$$+ \begin{bmatrix} 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 8.9 \cdot 10^{-16} i & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1.4 \cdot 10^{-14} i & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & -2.0 \cdot 10^{-15} i & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 2.8 \cdot 10^{-13} i & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & -1.8 \cdot 10^{-15} i & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & -2.1 \cdot 10^{-25} i \end{bmatrix}$$

diagonal matrisleri bulunur. Sönümlü hal için de modlar ortogonaldir.

3. Modal kütle ve katkıları hesaplayınız bunlara bakarak bulduğunuz modların normalize olup olmadığını gösteriniz.

Modal kütler ve rijitlikler

$$\begin{aligned}\bar{\mathbf{m}} &= \Psi^T \mathbf{M} \Psi \\ \bar{\mathbf{k}} &= \Psi^T \mathbf{K} \Psi\end{aligned}$$

eşitliklerinden bulunmak istenirse,

Sönümsüz hal için

$$\begin{aligned}\bar{\mathbf{m}} &= \begin{bmatrix} 988.0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 45.0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 2.2 \cdot 10^3 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 45.0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 4.7 \cdot 10^3 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 45.0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 45.0 \end{bmatrix} \\ \bar{\mathbf{k}} &= \begin{bmatrix} 5.6 \cdot 10^4 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1.8 \cdot 10^5 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 2.4 \cdot 10^5 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1.8 \cdot 10^5 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 3.6 \cdot 10^4 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1.8 \cdot 10^5 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1.8 \cdot 10^5 \end{bmatrix}\end{aligned}$$

Her bir mod için doğal frekanslar bulunursa

$$\omega_i = \sqrt{\frac{\bar{k}_i}{\bar{m}_i}}$$

bunların daha önce bulunan doğal frekanslara eşit oldukları görülür.

Sönümlü hal için

$$\bar{\mathbf{m}} = \begin{bmatrix} 5.6 \cdot 10^4 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1.8 \cdot 10^5 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 2.4 \cdot 10^5 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1.8 \cdot 10^5 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 3.6 \cdot 10^4 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1.8 \cdot 10^5 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1.8 \cdot 10^5 \end{bmatrix}$$

$$\bar{\mathbf{k}} = \begin{bmatrix} 5.6 \cdot 10^4 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1.8 \cdot 10^5 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 2.4 \cdot 10^5 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1.8 \cdot 10^5 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 3.6 \cdot 10^4 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1.8 \cdot 10^5 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1.8 \cdot 10^5 \end{bmatrix}$$

$$+ \begin{bmatrix} 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 8.9 \cdot 10^{-16} i & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1.4 \cdot 10^{-14} i & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & -2.0 \cdot 10^{-15} i & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 2.8 \cdot 10^{-13} i & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & -1.8 \cdot 10^{-15} i & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & -2.1 \cdot 10^{-25} i \end{bmatrix}$$

bulunur.

4. Sönümsüz hal için serbest titreşim hareket denklemlemini $\mathbf{x} = \Psi \mathbf{q}$ şeklinde bir dönüşümle ayıriklaştırınız. Yeni oluşacak denklemlerini birbirinden bağımsız olduğunu gösteriniz.

Dönüşüm

$$\mathbf{x} = \Psi \mathbf{q}$$

kullanılırsa, hareket denklemleri

$$\mathbf{M}\Psi\ddot{\mathbf{q}} + \mathbf{K}\Psi\mathbf{q} = \mathbf{F}$$

olarak elde edilir. Her iki taraf mod şekil matrisi transpozu ile çarpılırsa ve

$$\begin{aligned} \Psi^T \mathbf{M} \Psi &= \bar{\mathbf{m}} \\ \Psi^T \mathbf{K} \Psi &= \bar{\mathbf{k}} \end{aligned}$$

için son halde hareket denklemleri

$$\bar{\mathbf{m}}\ddot{\mathbf{q}} + \bar{\mathbf{k}}\mathbf{q} = \Psi^T \mathbf{F}$$

olarak elde edilir. İşlemeler yapılrsa

$$\bar{\mathbf{m}} = \begin{bmatrix} 988.0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 45.0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 2.2 \cdot 10^3 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 45.0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 4.7 \cdot 10^3 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 45.0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 45.0 \end{bmatrix}$$

$$\bar{\mathbf{k}} = \begin{bmatrix} 5.6 \cdot 10^4 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1.8 \cdot 10^5 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 2.4 \cdot 10^5 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1.8 \cdot 10^5 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 3.6 \cdot 10^4 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1.8 \cdot 10^5 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1.8 \cdot 10^5 \end{bmatrix}$$

$$\Psi^T \mathbf{F} = \begin{bmatrix} -(1.5 \cdot 10^3) zr_1 - (1.5 \cdot 10^3) zr_2 - (1.5 \cdot 10^3) zr_3 - (1.5 \cdot 10^3) zr_4 \\ -(8.0 \cdot 10^3) zr_1 - (8.0 \cdot 10^3) zr_2 - (8.0 \cdot 10^3) zr_3 - (8.0 \cdot 10^3) zr_4 \\ (1.5 \cdot 10^3) zr_1 + (1.5 \cdot 10^3) zr_2 - (1.5 \cdot 10^3) zr_3 - (1.5 \cdot 10^3) zr_4 \\ (8.0 \cdot 10^3) zr_3 - (8.0 \cdot 10^3) zr_2 - (8.0 \cdot 10^3) zr_1 + (8.0 \cdot 10^3) zr_4 \\ (2.7 \cdot 10^3) zr_2 - (2.7 \cdot 10^3) zr_1 + (2.7 \cdot 10^3) zr_3 - (2.7 \cdot 10^3) zr_4 \\ (8.0 \cdot 10^3) zr_2 - (8.0 \cdot 10^3) zr_1 - (8.0 \cdot 10^3) zr_3 + (8.0 \cdot 10^3) zr_4 \\ (8.0 \cdot 10^3) zr_1 - (8.0 \cdot 10^3) zr_2 - (8.0 \cdot 10^3) zr_3 + (8.0 \cdot 10^3) zr_4 \end{bmatrix}$$

bulunur. Böylelikle denklemler ayrıstırılmış olmaktadır.

**5. Dinamik katılık matrisinin elemanlarını aynı grafikte çizdiriniz.
(Yatay eksen frekans($\frac{rad}{s}$), düşey eksen dinamik katılık($\frac{N}{m}$) olmalıdır.)**

Sönümsüz hal

Dinamik katılık matrisinin ifadesi

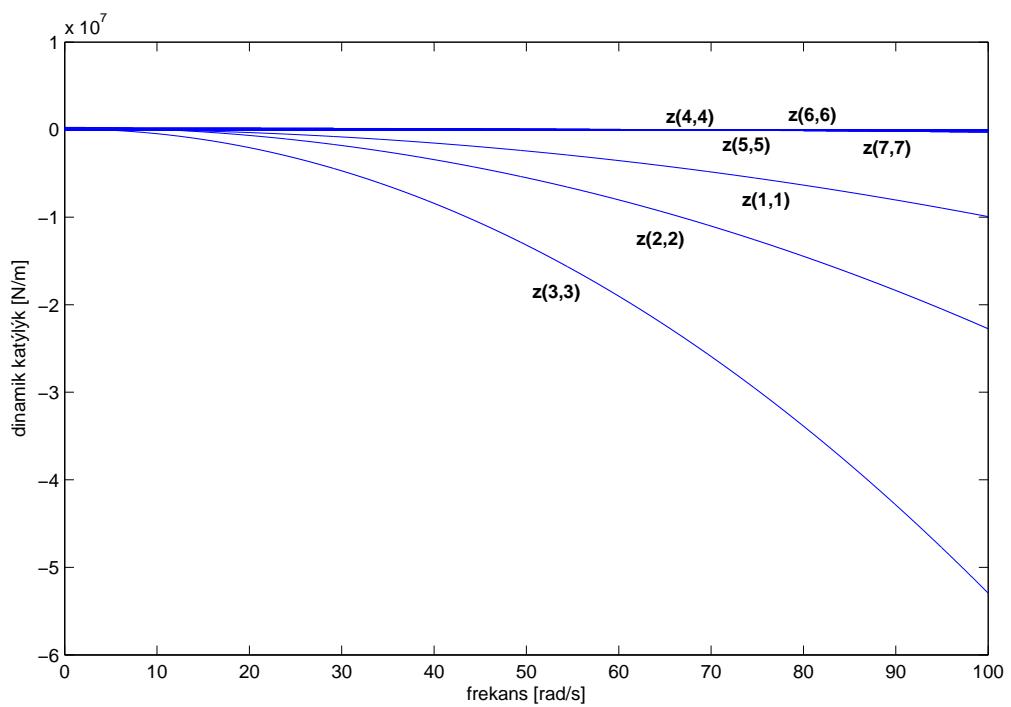
$$\begin{aligned} \mathbf{Z}(\omega) &= \frac{\mathbf{F}(\omega)}{\mathbf{X}(\omega)} \\ &= \mathbf{K} - \omega^2 \mathbf{M} \end{aligned}$$

Sönümsüz halde $\mathbf{Z}$ matrisi elemanları aynı grafikte çizdirilmesiyle Şekil 1'teki grafik elde edilmiştir.

Sönümlü hal

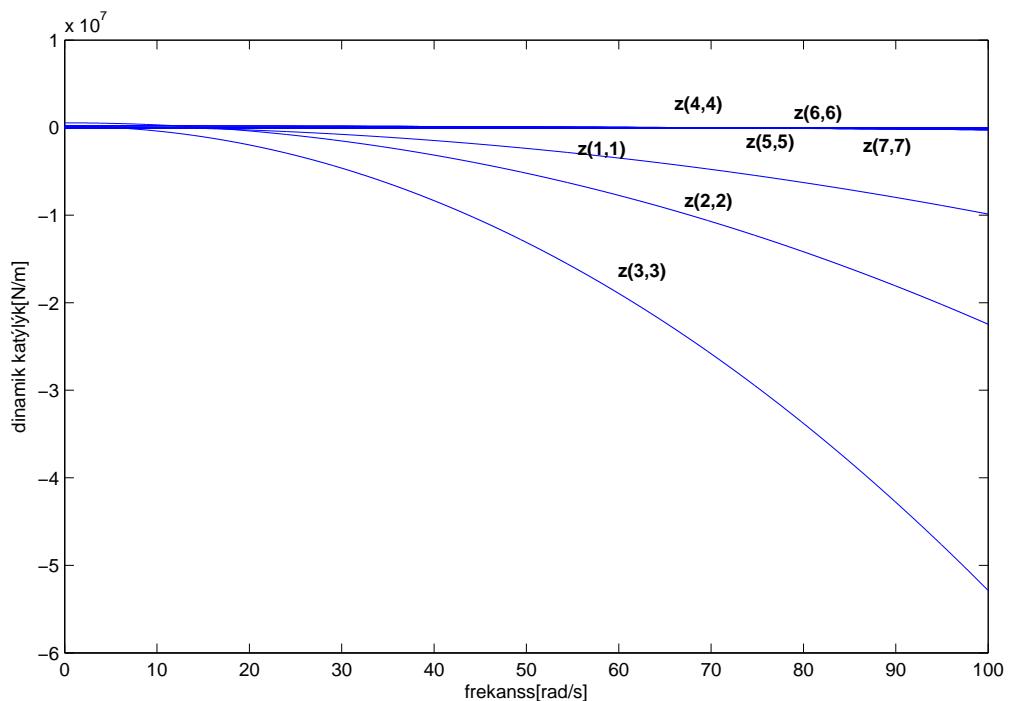
Sönümlü halde sistem katılığı $\mathbf{K}_c = \mathbf{K} + i\mathbf{B}$ yazılırsa

$$\begin{aligned} \mathbf{Z}(\omega) &= \frac{\mathbf{F}(\omega)}{\mathbf{X}(\omega)} \\ &= \mathbf{K}_c - \omega^2 \mathbf{M} \end{aligned}$$

Şekil 1: Sönümsüz hal dinamik katılık elemanlarının çizimi

elde edilir. Grafiği çizildiğinde Şekil 2 elde edilmiştir.

Şekil 2: Sönümlü hal dinamik katılık elemanlarının çizimi

6. Reseptans matrisinin tüm elemanlarını aynı grafikte çizdiriniz.a) Tüm reseptansların mutlak değerleri aynı grafikte çizilecek.b) Tüm reseptansların mutlak değerlerinin logaritması aynı grafikte çizdirilecek.

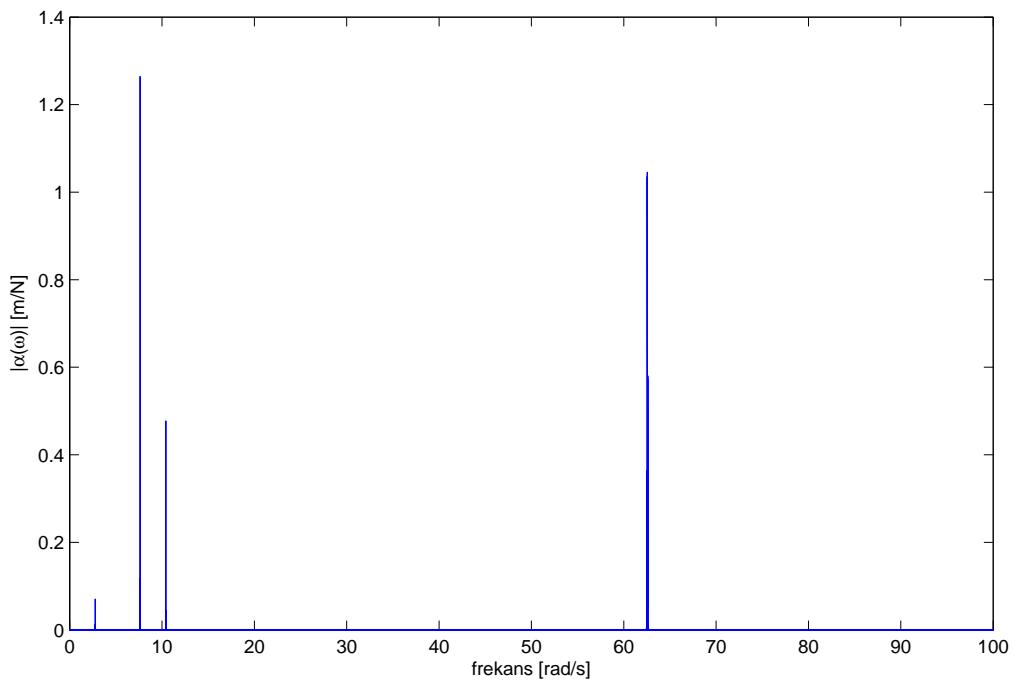
Sönümsüz hal için:

Reseptans dinamik katılığın tersi olduğundan

$$\begin{aligned}\alpha(\omega) &= \frac{\mathbf{X}(\omega)}{\mathbf{F}(\omega)} \\ &= (\mathbf{K} - \omega^2 \mathbf{M})^{-1}\end{aligned}$$

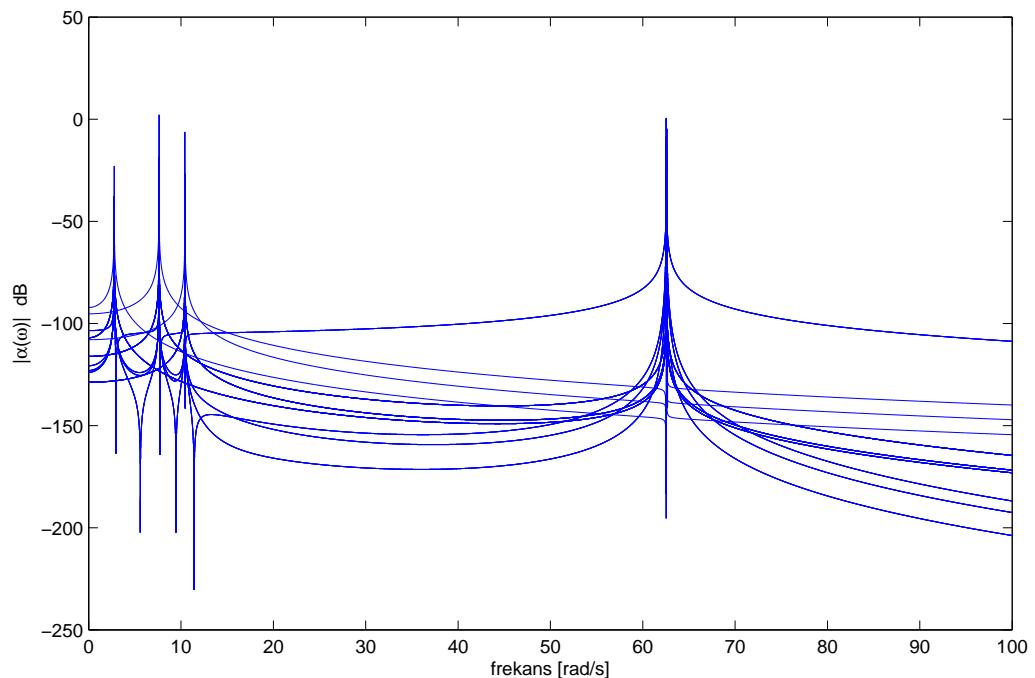
yazılabilir.

Reseptans matrisinin bileşenlerinin yatay eksen *rad/s* ve dikey eksen de *m/N* olacak şekilde çizdirilmesiyle Şekil 3 elde edilmiştir.

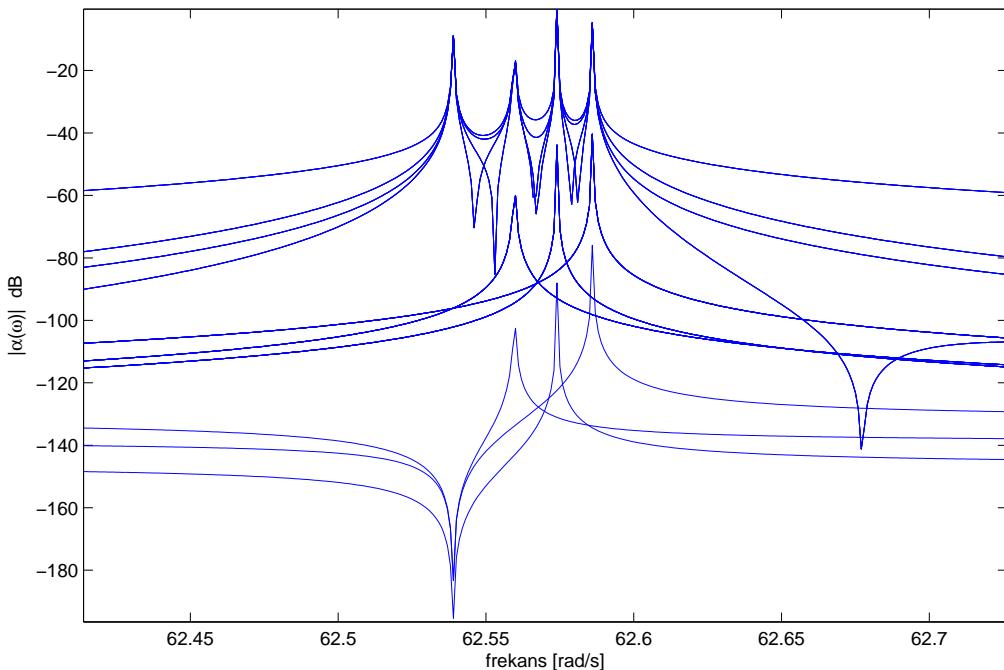
Şekil 3: Reseptans matrisi elemanları yatay eksen rad/s ve dikey eksen m/N

Reseptans matrisinin bileşenlerinin yatay eksen rad/s ve dikey eksen de dB olacak şekilde çizdirilmesiyle Şekil 4 elde edilmiştir.

Şekil 4: Reseptans matrisi elemanları yatay eksen rad/s ve dikey eksen dB

Şekillerden görüldüğü üzere maksimum 4 adet mod belirgindir. Ancak frekansın $\omega \approx 62 - 63\text{rad/s}$ olduğu bölgede birbirine yakın olan modlar bulunmaktadır. Bu bölge daha yakından Şekil 5' de verilmiştir.

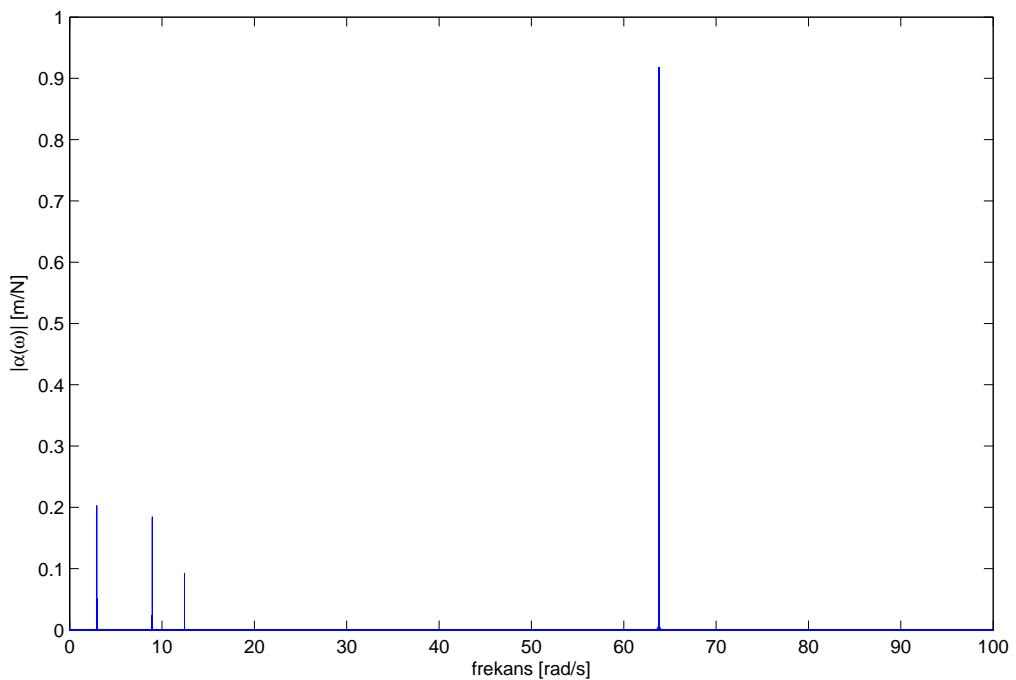
Şekil 5: Reseptans matrisi elemanlarının $\omega \approx 62 - 63\text{rad/s}$ civarındaki çizgileri.

Dolayısıyla beklenildiği üzere 7 serbestlik dereceli sistem için 7 adet rezonans noktası bulunmaktadır.

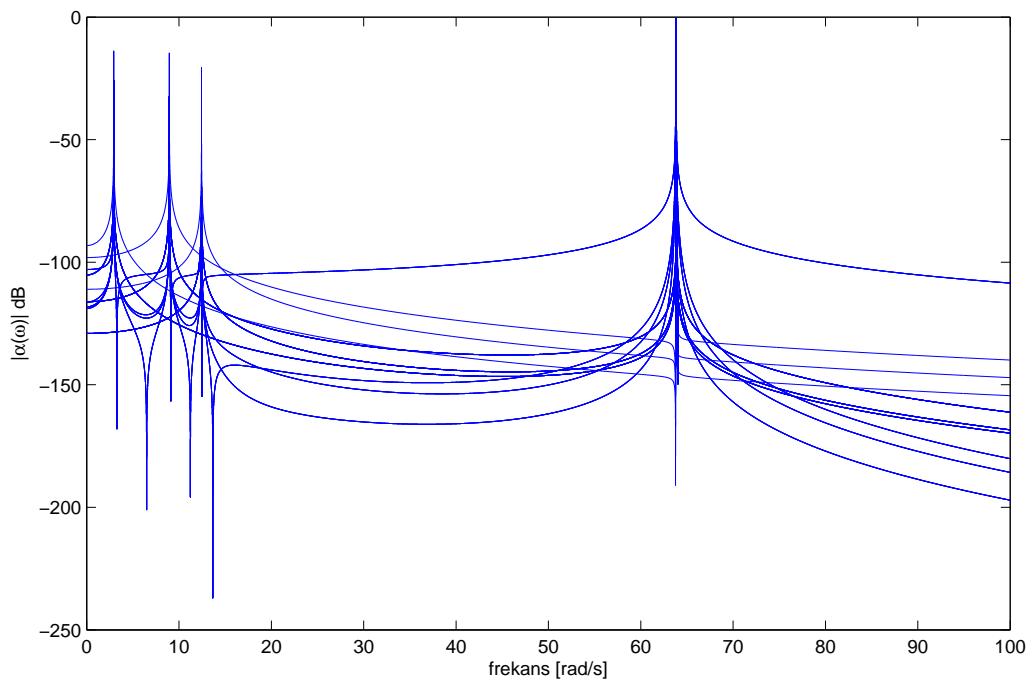
Sönümlü hal için:

$$\begin{aligned}\alpha(\omega) &= \frac{\mathbf{X}(\omega)}{\mathbf{F}(\omega)} \\ &= (\mathbf{K}_c - \omega^2 \mathbf{M})^{-1}\end{aligned}$$

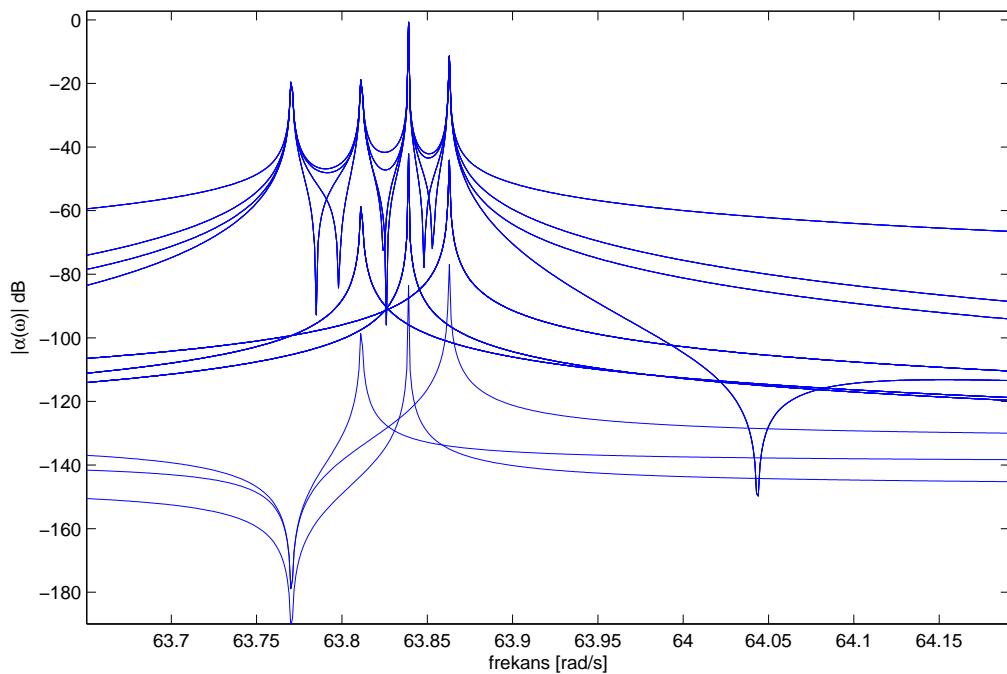
bulunur. Sönümsüz halde çizilen reseptans grafiklerinin sökümlü hal için olanları Şekil 6-8'de verilmiştir.

Sekil 6: Sönümlü hal reseptans matrisi elemanları yatay eksen rad/s ve dikey eksen m/N

Şekil 7: Sönümlü hal reseptans matrisi elemanları yatay eksen rad/s ve dikey eksen dB

Şekil 8: Sönümlü hal reseptans matrisi elemanlarının $\omega \approx 62 - 63 \text{ rad/s}$ civarındaki çizgileri.

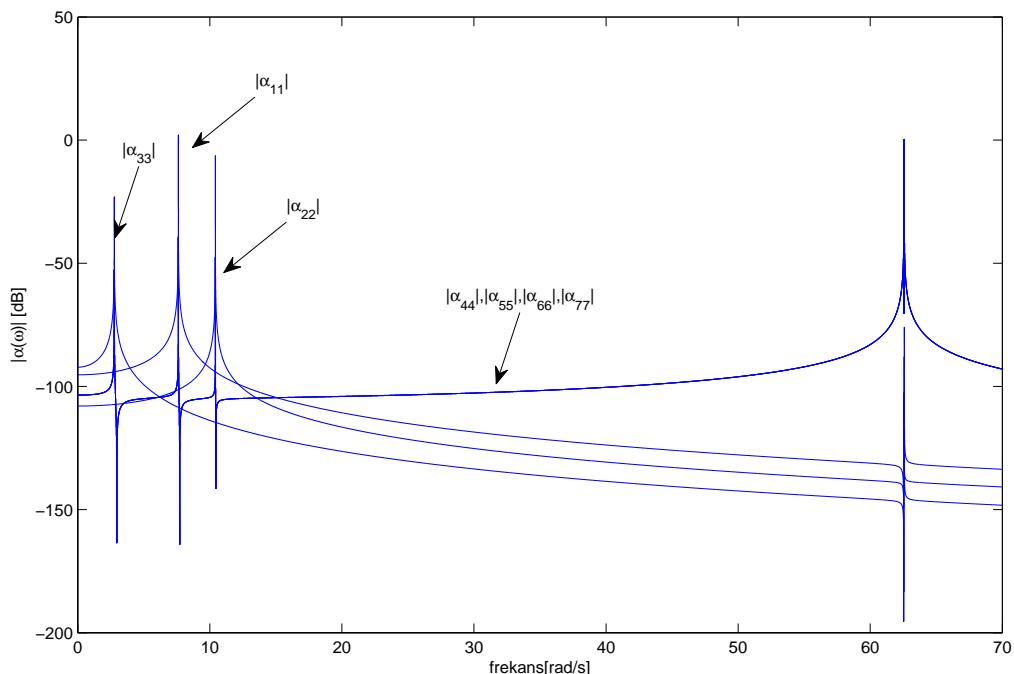
7. Nokta FRF'leri çizdiriniz.Belirgin özelliklerini bu grafikler yardımıyla izah ediniz.

Nokta FRF'ler reseptans matrisi diagonal elemanlarıdır. Bunların çizdirilmesiyle;

Sönümsüz Nokta FRF'ler

Tüm modlar:

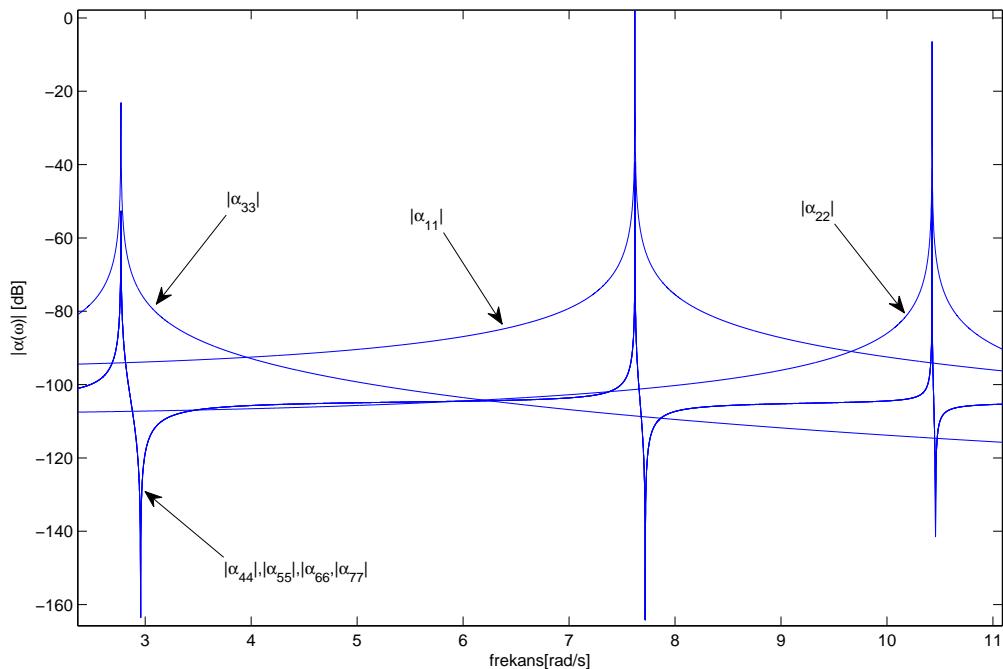
Tüm modların grafiği Şekil 15 'de verilmiştir. Şekilden görüldüğü üzere modlar iki ayrı grup olmak üzere düşük frekans ve yüksek frekansta yoğunlaşmışlardır. Ayrıca $|\alpha(\omega)_{11}|, |\alpha(\omega)_{22}|, |\alpha(\omega)_{33}|$ lerin düşük frekanslarda tek bir doğal frekansları yakalanmıştır. Bu düşük frekanslarda ilgili serbestlikleri rezonansa sokmanın diğer ilgili serbestlikleri etkilemeyeceğini göstermektedir.

Şekil 9: Sönümsüz hal nokta FRF'ler, tüm modlar; yatay eksen rad/s ve dikey eksen dB

İlk üç mod:

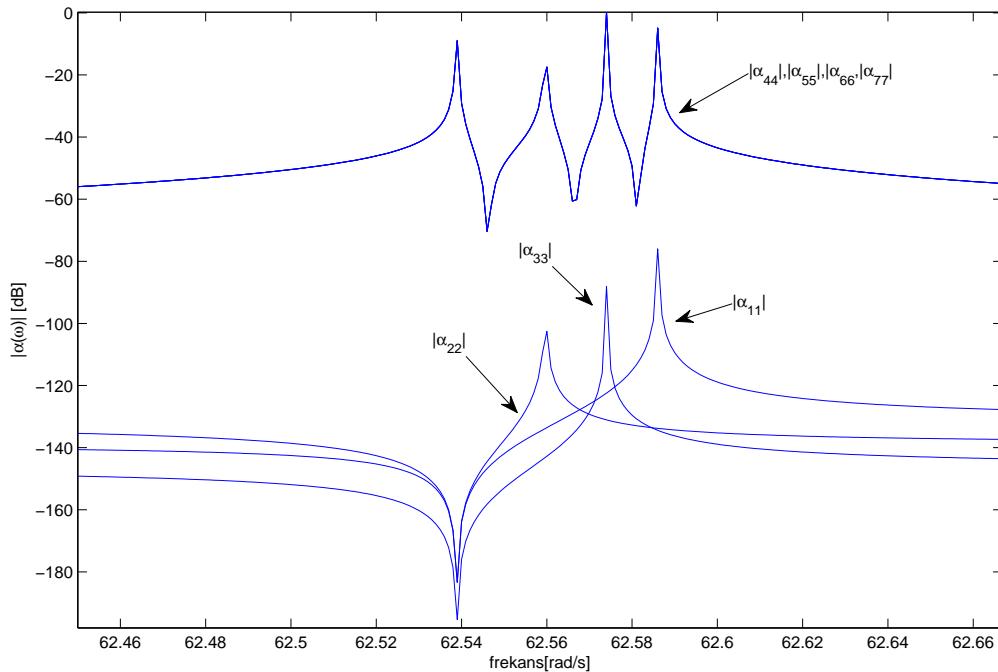
Bu grafikten görülmektedir ki her iki rezonans noktası arasında bir antirezonans bulunmaktadır.

Sekil 10: Sönümsüz hal nokta FRF'ler ilk 3 mod; yatay eksen *rad/s* ve dikey eksen *dB*

4-7. modlar:

Grafikten görülmektedir 4.,5.,6.,7. serbestliklere uygulanacak rezonans tahlikleri bir frekans hariç 1.,2.,3. nolu serbestlikleri de rezonansa sokacaktır. O bir adet frekansta da 1.,2.,3. nolu serbestlikler anti rezonans özelliği göstermektedir.

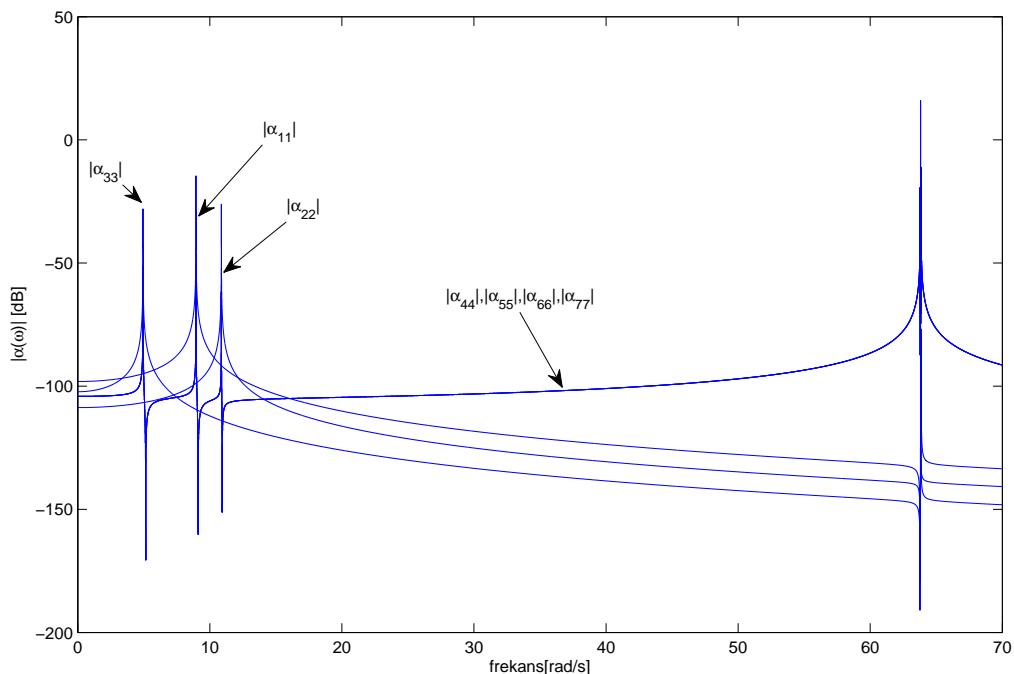

Sekil 11: Sönümsüz hal nokta FRF'ler 4-7. modlar; yatay eksen rad/s ve dikey eksen dB

Sönümlü Nokta FRF'ler:

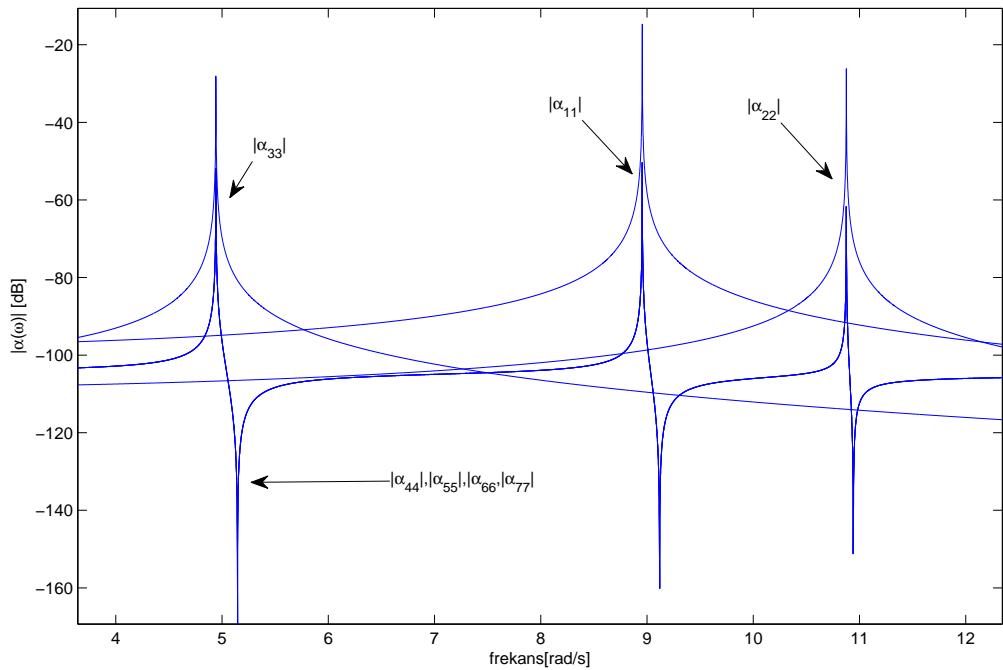
Sönümlü halde görüldüğü üzere doğal frekanslar x ekseninde ötelenmiştir. Onun haricinde doğal frekanslar daha yumuşak bir şekilde pik yapmaktadır.

Tüm modlar:

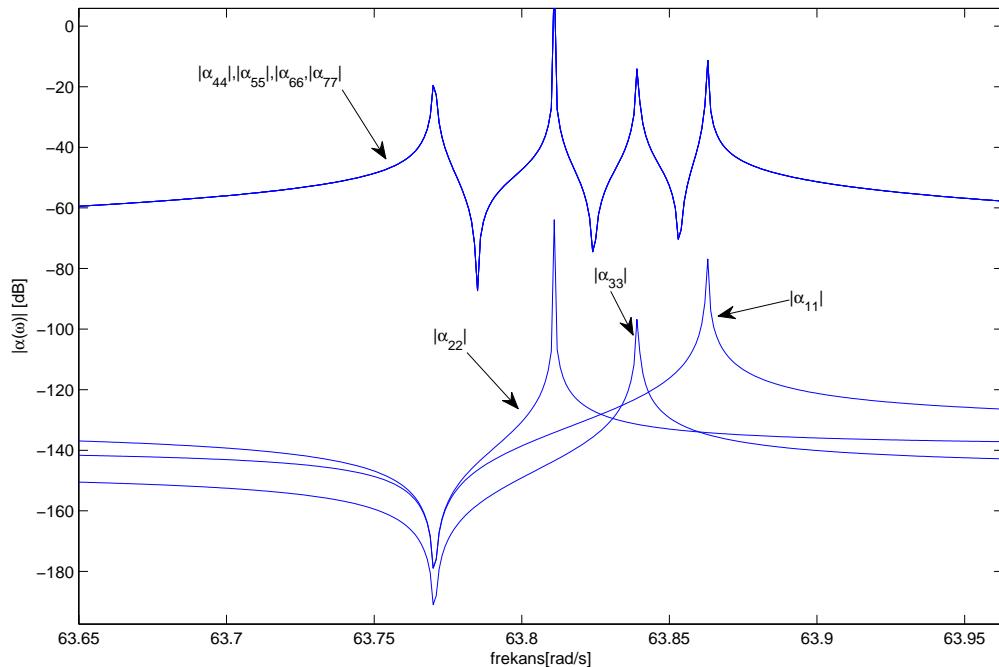
Şekil 12: Sönümlü hal nokta FRF'ler, tüm modlar; yatay eksen *rad/s* ve dikey eksen *dB*

İlk üç mod:

Şekil 13: Sönümlü hal nokta FRF'ler ilk 3 mod; yatay eksen *rad/s* ve dikey eksen *dB*

4-7. modlar:

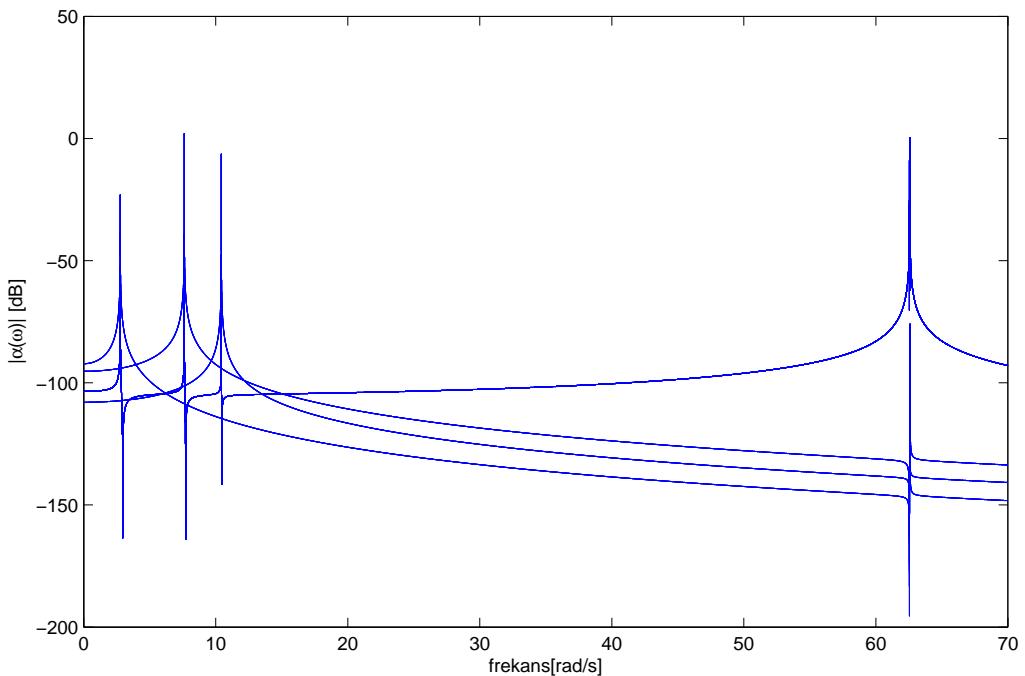
Şekil 14: Sönümlü hal nokta FRF'ler 4-7. modlar; yatay eksen *rad/s* ve dikey eksen *dB*

8. Transfer FRF'leri çizdiriniz. Belirgin özelliklerini bu grafikler yardımıyla izah ediniz.

Transfer FRF'ler reseptans matrisinin diagonal olmayan elemanlarıdır. Bunların grafikleri Nokta FRF'ler ile benzer olacaktır. Transfer FRF'lerin çizdirilmesiyle;

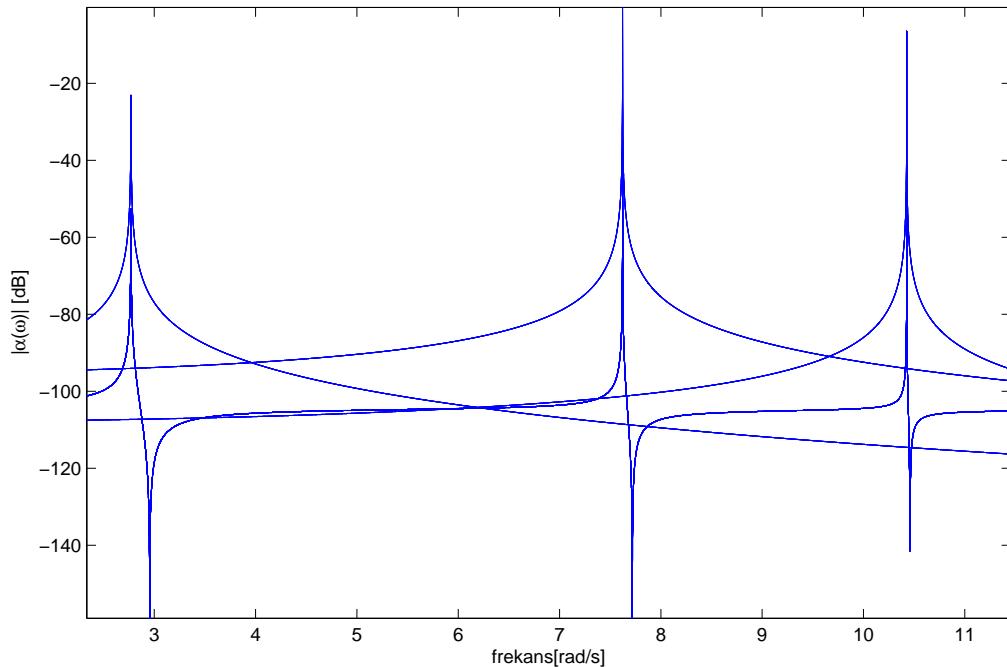
Sönümsüz Transfer FRF'ler

Tüm modlar:

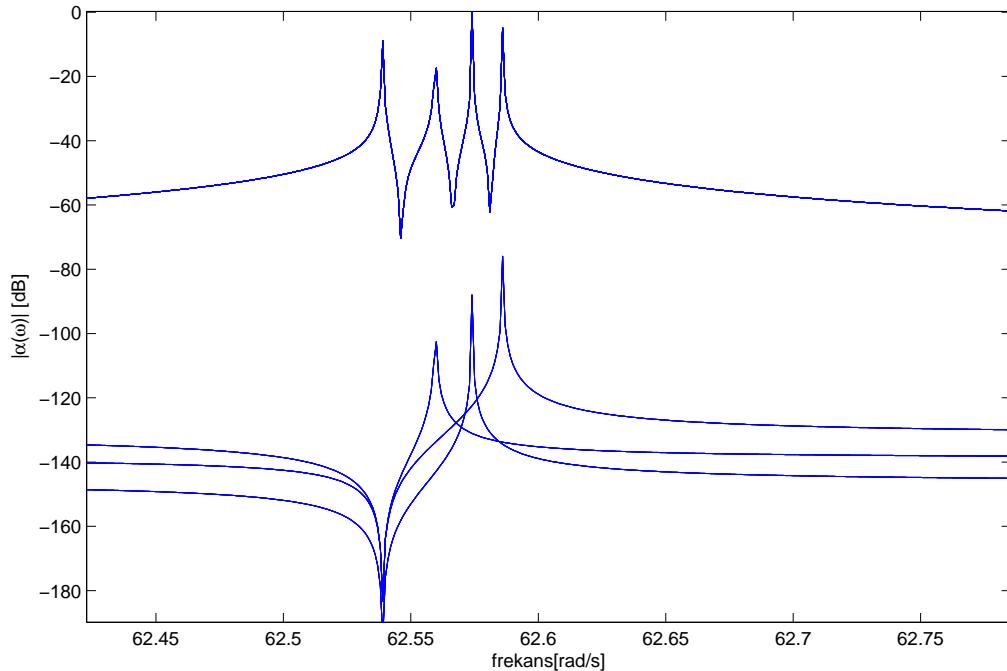
Sekil 15: Sönümsüz hal nokta FRF'ler, tüm modlar; yatay eksen rad/s ve dikey eksen dB

İlk üç mod:

Şekil 16: Sönümsüz hal nokta FRF'ler ilk 3 mod; yatay eksen rad/s ve dikey eksen dB

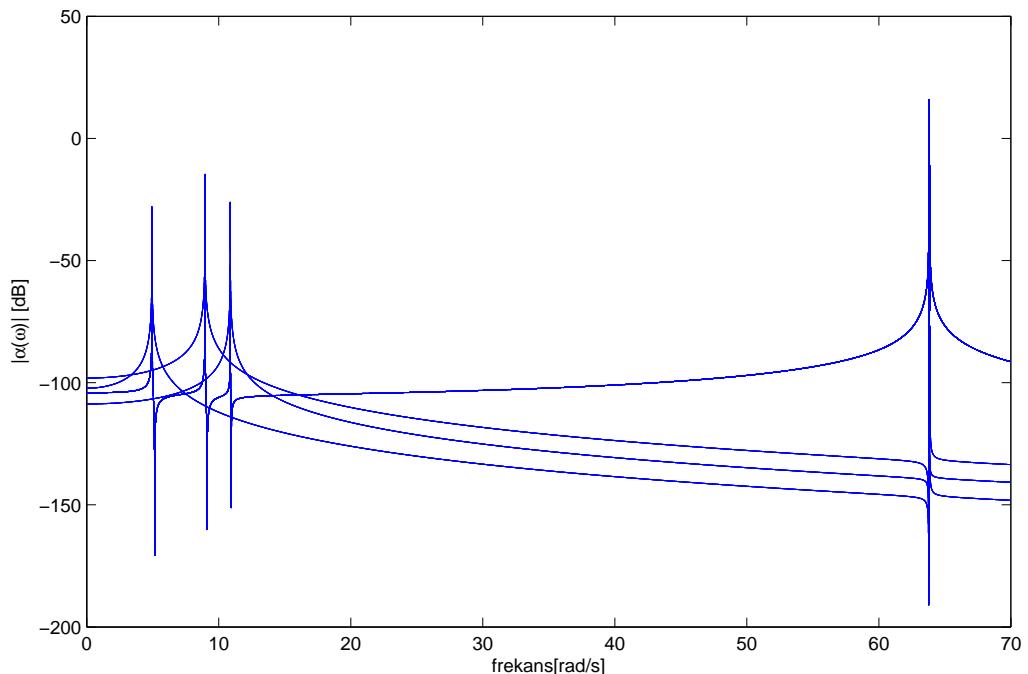
4-7. modlar:

Sekil 17: Sönümsüz hal nokta FRF'ler 4-7. modlar; yatay eksen rad/s ve dikey eksen dB

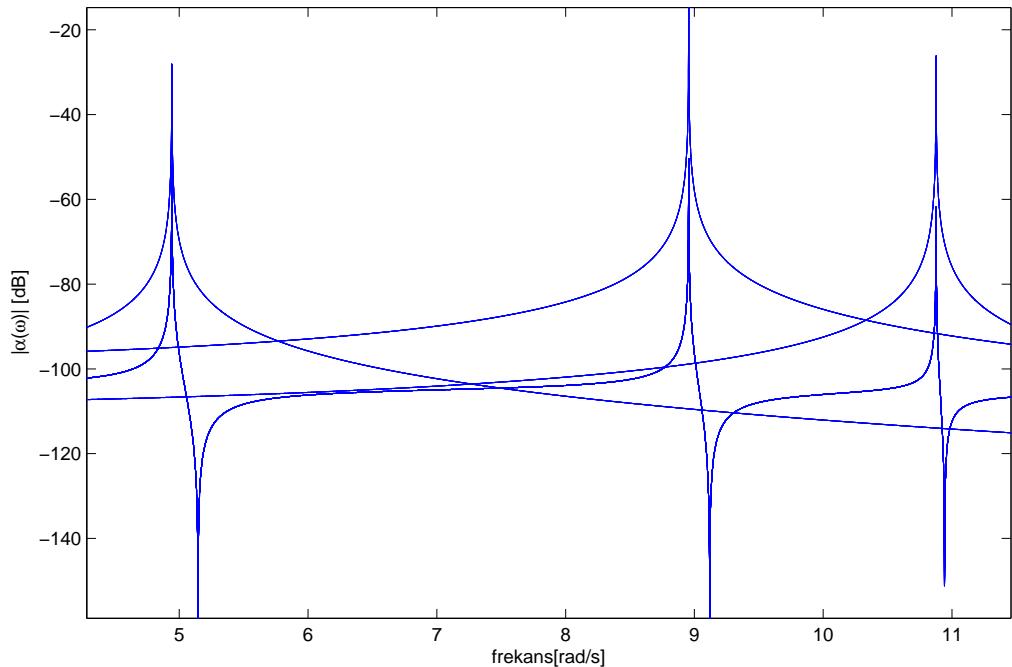
Sönümlü Nokta FRF'ler:

Tüm modlar:

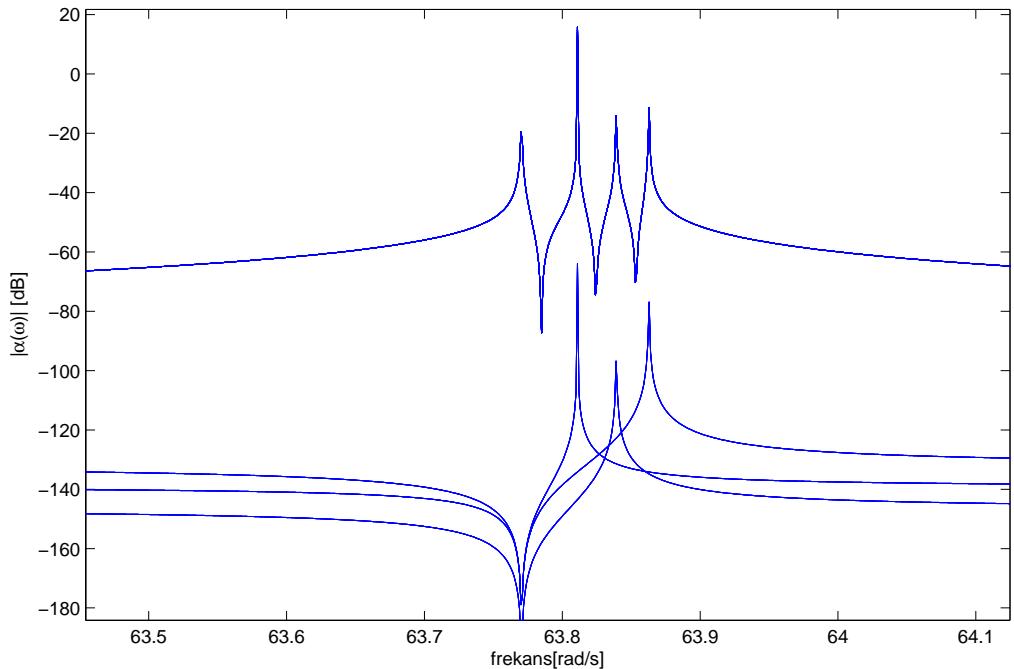
Şekil 18: Sönümlü hal nokta FRF'ler, tüm modlar; yatay eksen rad/s ve dikey eksen dB

İlk üç mod:

Sekil 19: Sönümlü hal nokta FRF'ler ilk 3 mod; yatay eksen rad/s ve dikey eksen dB

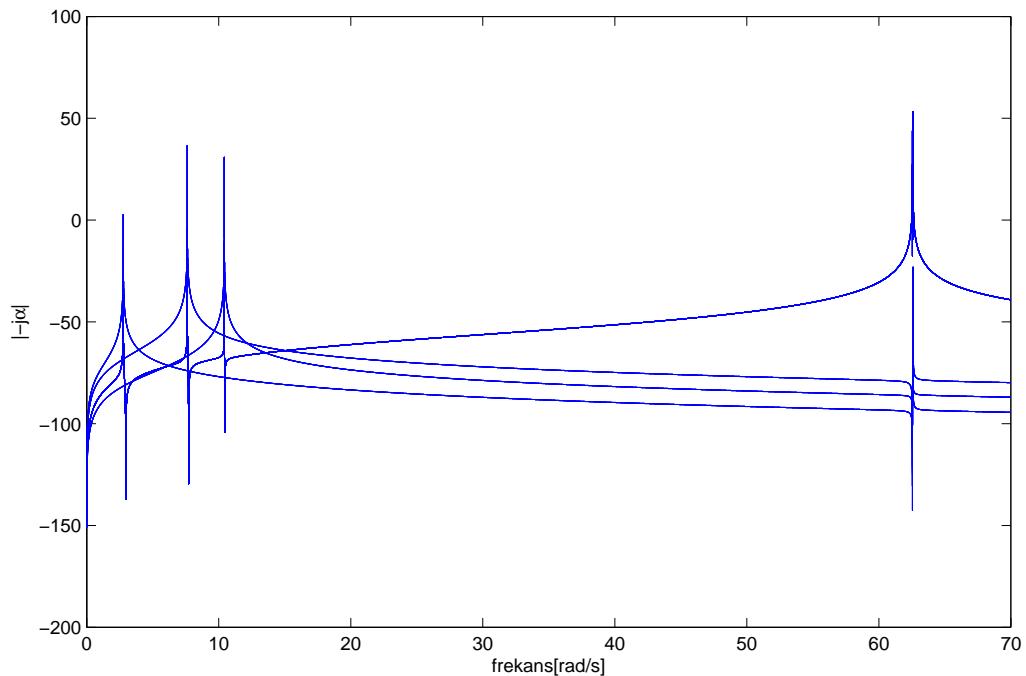
4-7. modlar:

Sekil 20: Sönümlü hal transfer FRF'ler 4-7. modlar; yatay eksen rad/s ve dikey eksen dB

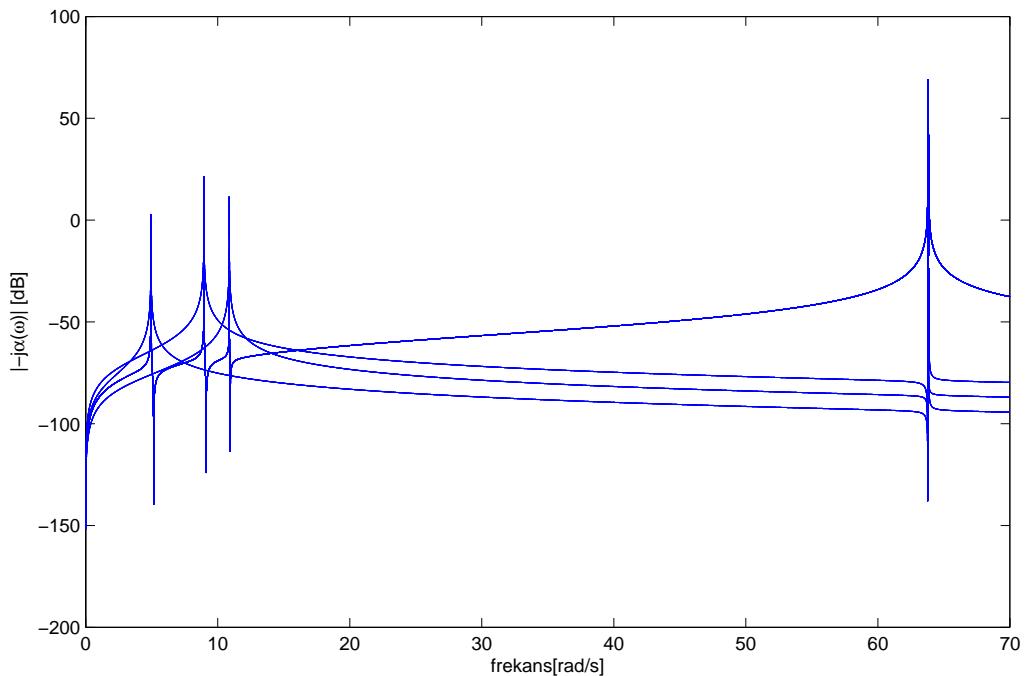
9. Tüm mobilite eğrilerini tek bir grafikte topluca çizdiriniz.

Sönümsüz hal mobilite eğrileri:

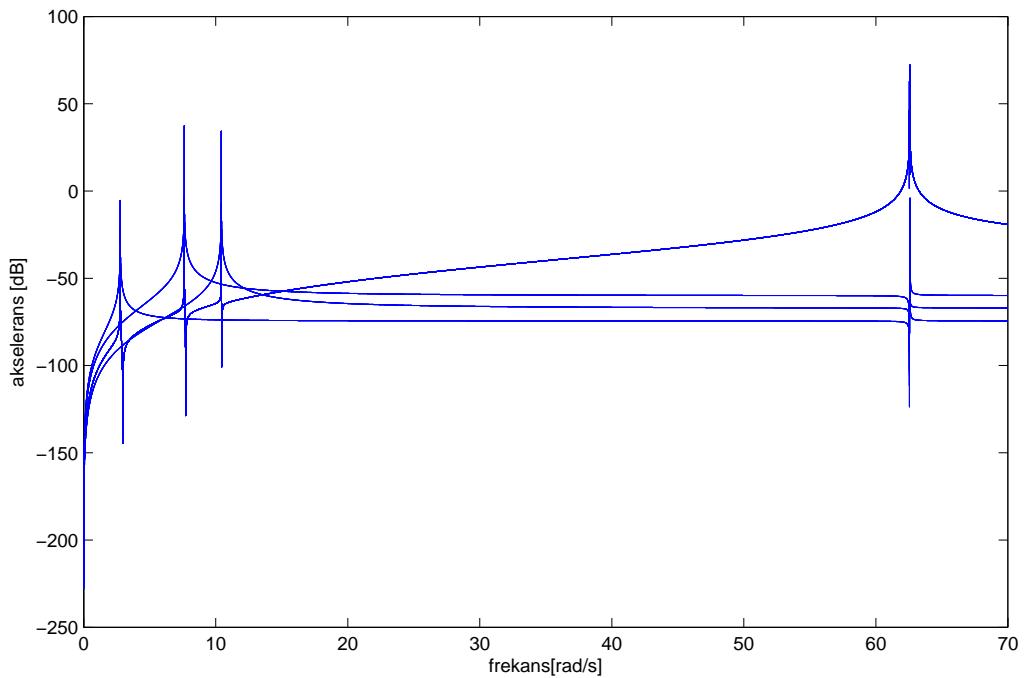
Şekil 21: Sönümsüz hal tüm mobilite eğrileri; yatay eksen rad/s ve dikey eksen dB

Sönümlü hal mobilite eğrileri:

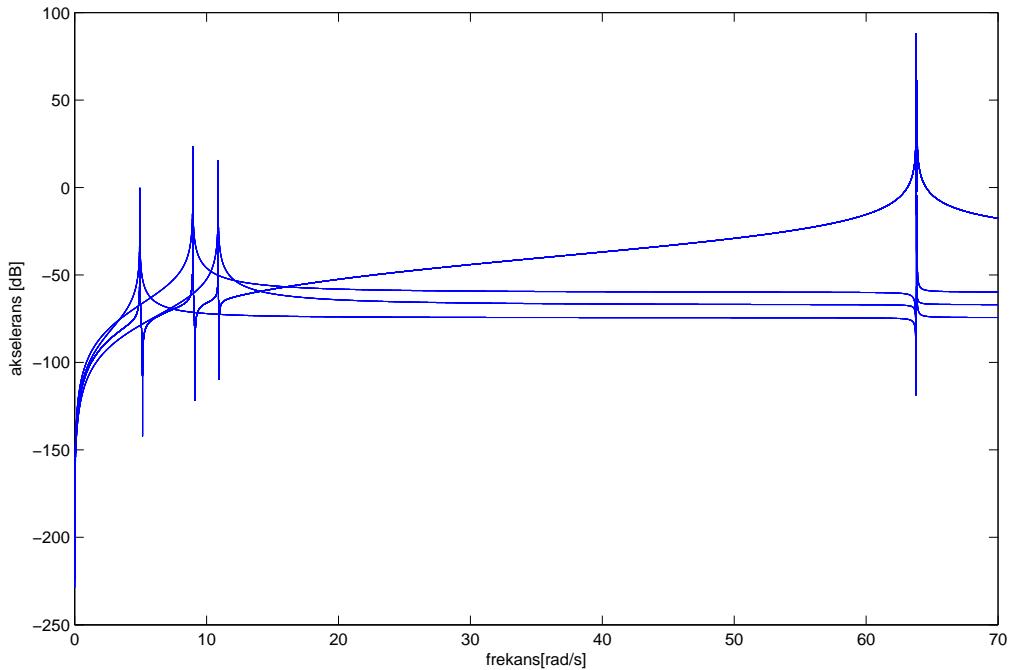
Sekil 22: Sönümlü hal tüm mobilirte eğrileri; yatay eksen rad/s ve dikey eksen dB

Sönümsüz hal akselerans eğrileri:

Sekil 23: Sönümsüz hal tüm mobilite eğrileri; yatay eksen rad/s ve dikey eksen dB

Sönümlü hal akselerans eğrileri:

Şekil 24: Sönümlü hal tüm mobilirte eğrileri; yatay eksen rad/s ve dikey eksen dB